

VESTFOLD, TELEMARKE OG BUSKERUD STATSADVOKATEMBETER

Sør-Øst politidistrikt
v/politimester Ole B. Sæverud
Postboks 2073
3103 TØNSBERG

REF.:

VÅR REF.:

DATO:

08.11.2022

RAPPORT ETTER SAKSSPESIFKT TILSYN AV SAKER RETTET MOT ETTERFORSKNING AV VOLD I NÆRE RELASJONER I SØR-ØST POLITIDISTRIKT

1. Innledning

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter avholdt tilsyn i saker som er rettet mot etterforskning av vold i nære relasjoner i Sør-Øst politidistrikt. Tilsynet ble fra embetets side utført av statsadvokat Andreas Christiansen, statsadvokat Ellisiv Emblem Bentsdal samt konstituert statsadvokat Helene Holtvedt.

Tilsyn er en viktig del av statsadvokatenes fagledelse av politiet. Statsadvokatene har siden nærpolitireformen trådte i kraft (1. januar 2016) gjennomført fire inspeksjoner av GDEene (geografisk driftsenhet i henholdsvis Vestfold, Telemark og Buskerud) samt årlige inspeksjoner av påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen for seksuallovbrudd og vold mot barn i Sør-Øst politidistrikt siden avsnittet ble etablert i 2017. GDEene håndterer som kjent blant annet etterforskning av straffesaker som er kodet som vold i nære relasjoner hvor barn ikke har status som fornærmet. Statsadvokaten har således siden 2016 ført jevnlig inspeksjoner av de enheter som har hatt ansvaret for å etterforske saker som omhandler vold i nære relasjoner.

Årets tilsyn har et noe annet preg ved at en ikke har valgt tilsyn av en enhet, med derimot hatt fokus på et saksspesifikt tilsyn rettet mot etterforskning av vold i nære relasjoner.

Tilsynet ble gjennomført ved en saksgjennomgang av saker som var både under etterforskning og påtaleavgjorte saker (p.t 1. mai 2022).

2. Forberedelse og gjennomføring av inspeksjonen

Statsadvokaten sendte den 11. mai d.å. bestillingsbrev til politiet. Frist for besvarelse ble satt til 7. juni d.å. Statsadvokaten ba om en redegjørelse for hvordan disse sakene ble behandlet i politidistriktet, herunder hvilke tiltak/rutiner som er iverksatt for å sikre at sakene blir behandlet i tråd med riksadvokatens føringer, jf. riksadvokatens rundskriv nr.1/2022 – Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2022.

Det ble videre bedt om følgende statistikk;

1. *Redegjørelse for kriminalitetsutviklingen de siste tre årene (2019-2021), og hittil i år, for denne type saker.*
2. *Redegjørelse for oppklaringsprosent, og gjerne historikk/endring fra de siste tre år. Her ønsker vi også opplyst nasjonale tall for samme type saker.*
3. *Redegjørelse for saksbehandlingstid, og gjerne historikk/endring fra de siste tre år. Her ønsker vi også opplyst nasjonale tall for samme type saker.*
4. *Restansesituasjonen for denne type saker, og gjerne historikk/endring fra de siste tre år.*

Statsadvokaten ba videre om digital tilgang til følgende saker for en nærmere gjennomgang;

1. *Alle saker under etterforskning som gjelder mishandling i nære relasjoner (straffeloven §§ 282 og 283.)*
2. *Alle påtaleavgjorte saker (både positive og negative påtaleavgjørelser) i 2022 som gjelder mishandling i nære relasjoner (straffeloven §§ 282 og 283.)*

Statsadvokaten ville se på bruk av OVA, bruken av besøksforbud og hvorvidt det reageres ved brudd, fremdrift i sakene, hvorvidt det foreligger en aktiv etterforskningsplan og innholdet i denne. Bakgrunnen for at det er disse temaene som ble viet særskilt oppmerksomhet skyldes blant annet funn ved tidligere tilsyn og den oppmerksomhet disse temaene er gitt, se for eksempel riksadvokatens rundskriv nr. 1/2022 hvor det fremgår følgende under punkt 3 (s.6);

påtalemyndigheten skal være en pådriver for bruk av kontaktforbud med elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm) i saker hvor dette er hensiktsmessig.

Det ble videre bedt om en kort redegjørelse for tidsbruken og etterforskningen i saker som er eldre enn 9 måneder.

Fredag 16. september foretok statsadvokaten en foreløpig oppsummering av tilsynet. Foruten ledelsen ved avsnittene, deltok også påtalejurister/etterforskere som hadde anledning digitalt. Statsadvokaten valgte i år å summere opp resultatene fra tilsynet integrert inn i en fagdag hvor en rettet særlig fokus på kvalitetsmarkørene ved etterforskning, jf. kvalitetsrundskrivet (kvalitetsrundskriv nr.3/2018).

3. **Redegjørelse for hvordan sakene blir behandlet i politidistriktet, herunder hvilke tiltak/rutiner som er iverksatt for å sikre at sakene blir behandlet i tråd med riksadvokatens føringer**

Statsadvokaten forstår politidistriktet dithen at det er de samme rutiner som gjør seg gjeldende nå som ved forrige inspeksjon. Det vises således til rapporten fra inspeksjonen av GDEene fra 2021 hvor det fremgår følgende under pkt.2.4;

for Buskerud

"Som nevnt over, behandles disse sakene i Buskerud av de samme juristene som har ansvar for voldssakene med særskilt frist. Etterforskningsplaner skal benyttes og skrives i Indicia der det er behov. Mishandling i nære relasjoner har hatt fokus de siste tre år fra statsadvokaten i forbindelse med inspeksjonene, sakene skal prioriteres og vies særskilt oppmerksomhet."

for Telemark

"I Grenland etterforskes sakene som gjelder mishandling i nære relasjoner av pri-teamet. I resten av Telemark etterforskes sakene av de samme som etterforsker øvrige saker – generalister som jobber med alle typer saker. De tre juristene som er tilknyttet pri-teamet leder etterforskningen av mishandling i nære-sakene i hele Telemark."

for Vestfold

"Etter statsadvokatens inspeksjon i 2020 ble saker om mishandling i nære relasjoner løftet opp som et av de prioriterte områdene. Disse sakene settes nå på dedikerte etterforskere som har ansvaret for pri-vold og mishandling i nære. Videre er det to jurister som trekker alle mishandling i nære sakene. Sakene er delt i nord og syd ved at en jurist trekker alle saker for Larvik og Sandefjord og en jurist trekker alle sakene for Tønsberg og Horten. Dette ble innført med virkning fra 10. april 2021.

Det skal rutinemessig opprettes etterforskningsplan i indicia. Dersom det av ulike grunner anses som unødvendig, skal det konfereres med ansvarlig jurist som tar den endelige beslutningen. En eventuell beslutning om å ikke opprette etterforskningsplan føres i BL for å ha notoritet. Når ny sak opprettes skal det lages en oppfølging til ansvarlig jurist, slik at juristen til enhver tid skal ha oversikt over hvor mange aktive saker det er."

For SO/BV fremheves det hhv både i rapporten fra 2020 og 2021 at avsnittet synes godt organisert og under god ledelse. Det er ikke fra politidistriktet formidlet til statsadvokaten at det er gjort noen endringer på rutiner ved behandling av disse sakene.

I inspeksjonsrapporten for SO/BV fra 2020 pkt.3 fremsettes følgende hva gjaldt rutiner for oppfølging og etterlevelse av sentrale og landsdekkende prioriteringer;

"Sentrale og landsdekkende prioriteringer gjøres kjent for de ansatte gjennom mailer av rundskriv og andre brev fra overordnet påtalemyndighet både fra avsnittspåtaleleder og fag og opplæringsansvarlig påtale. Stort sett alle saker påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen trekker, er prioriterte saker. Det prioriteres dog mellom sakene ved oppstartsmøtet mellom vaktjourhavende og etterforskningsleder. Prioriteringen styres av Lokal rutine for gjennomføring av møter mellom vaktjourhavende SO/BV og etterforskningsleder."

Statsadvokaten bemerker:

Politidistriktet setter samtlige saker som gjelder vold i nære relasjoner på dedikerte etterforskere og jurister, og sakene gis særskilt oppmerksomhet i distriktet. Politidistriktet har organisert seg slik at disse sakene blir håndtert av jurister som enten jobber med pri-saker på GDE nivå eller jurister som jobber dedikert med vold og overgrep mot barn. Retningslinjene på SO/BV er tidligere av statsadvokaten vurdert å være i samsvar med riksadvokatens prioriteringer, og det er ut fra dette tilsynet ikke tilkommet statsadvokaten informasjon som tilsier at politidistriktet har endret sine retningslinjer.

4. Kriminalitetsutviklingen

Kriminalitetsutviklingen vises gjennom antall registrerte saker for vold i nære relasjoner. Tabellen under viser antall registrerte saker for angitt år fordelt for hver enkelt statistikkgruppe som omhandler mishandling i nære relasjoner. Tallmaterialet er hentet ut fra PAL for Strasak.

Statistikkgruppe/lovovertrædelse*	2019	2020	2021	2022 pr. 01.05
1506 Mishandling i familieforhold med legemskrenkelse	33	35	29	5
1507 Mishandling i familieforhold uten legemskrenkelse	2	4	5-	2
1508 Mishandling i familieforhold grov med legemskrenkelse	2	5	8	
1509 Mishandling i familieforhold grov uten legemskrenkelse	3		2	1
1768 Mishandling i nære relasjoner, med kroppskrenkelse	224	267	318	89
1769 Mishandling i nære relasjoner, uten kroppskrenkelse	11	16	30	10
1770 Grov mishandling i nære relasjoner, med kroppskrenkelse	11	11		1
1771 Grov mishandling i nære relasjoner, uten kroppskrenkelse		1	1	
Sum totalt	286	339	393	108

Videre viser tabellen nedenfor registrerte saker totalt for angitt orgenhet – tilsvarende tabell over

Orgenhet Nivå 1	2019	2020	2021	2022 pr.01.05
Etterforskningsenheten	145	187	244	64
GDE Buskerud	52	63	41	15

GDE Vestfold	37	45	62	17
GDE Telemark	52	44	46	12
Sum totalt	286	339	393	108

I statsadvokatens inspeksjonsrapport etter inspeksjon/tilsyn av påtaleavsnitt og etterforskningsseksjonen for seksuallovbrudd og vold mot barn i Sør-Øst politidistrikt og statens barnehus datert 21.07.2021 fremgår under pkt. 3 at i perioden 2016-2019 så holder tallene hva gjelder vold mot barn seg relativt konstant, men at det var en kraftig økning av saker som omhandler vold mot barn i 2020. Denne økningen fortsatte inn i første tertial i 2021. Av tabellene ovenfor kan en lese at det var en generell økning av saker som omhandler vold i nære relasjoner fra år 2020 til 2021 (økning på ca. 15%), og at tallene frem til første tertial 2022 tyder på en noe nedgang i antall saker fra 2021.

Statsadvokatens bemerkninger

Statsadvokaten registrerer at det har vært en gradvis økning av antall saker i perioden 2019-2021. Statsadvokatens bemerkninger til kriminalitetsutviklingen fra rapporten fra 2021 har fremdeles relevans all den tid vold mot barn og andre særlige sårbare fornærmede og mishandling i nære relasjoner fremdeles er en prioritert sakstype. Det er viktig at politidistriktet driver formålsstyrt etterforskning og utarbeider gode etterforskningsplaner for å sikre god kvalitet og effektiv etterforskning. Nå som politidistriktet skal omorganisere seg ved at spesialavsnittet SO/BV legges ned og at sakene og juristene overføres til to nye påtaleseksjoner, så vil klare rutiner innad i distriktet være avgjørende for å holde kontroll over disse sakene. Det gjelder fra riktig koding innledningsvis av sak til at etterforskningen gis den kvalitet som forventes. I tråd med kriminalitetsutviklingen på dette området blir det desto viktigere at det opparbeides gode nok rutiner til at sakene også gis den fortjente saksbehandlingstid.

5. Oppklaringsprosent og saksbehandlingstid

Vold mot barn og andre særlige sårbare fornærmede og mishandling i nære relasjoner er – som tidligere år - et av de prioriterte saksområdene i riksadvokatens årlige prioriteringsrundskriv, jf. rundskriv nr. 1/2022. Det innebærer at sakene skal gis forrang ved knapphet på ressurser uavhengig av hvilken organisatorisk enhet som i utgangspunktet er tildelt etterforsknings- og påtaleoppgaven. Det ligger hos politimesteren å sørge for ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis nødvendig oppfølging. Riksadvokaten presiserer at mishandling i nære relasjoner er et betydelig samfunns- og folkehelseproblem samt at *alle* overtredelser av straffeloven § 282 er omfattet av de sentrale prioriteringer, også de som ikke omhandler barn.

Tabellene under viser oppklaringsprosent og saksbehandlingstid for angitt år og enhet

For 2019:

Orgenhet Nivå 1 - 2019	Påtaleavgjorte saker			Gj.snittlig		
	Totalt	Ikke	Oppkla	%Oppkl	Totalt	Oppkla
Etterforskningsenheten	114	73	12	14,1 %	176	300
GDE Buskerud	46	29	14	32,6 %	197	211

GDE Vestfold	30	20	8	28,6 %	200	246
GDE Telemark	57	31	26	45,6 %	189	276
Sum totalt Sør-Øst*	247	153	60	28,2 %	186	262
Landsbasis**	3233	2150	787	26,7 %	229	235

For 2020:

Orgenhet Nivå 1 - 2020	Påtaleavgjorte saker			Gj.snittlig		
	Totalt	Ikke	Oppkla	%Oppkl	Totalt	Oppkla
Etterforskningsenheten	206	113	71	38,6 %	198	211
GDE Buskerud	71	44	25	36,2 %	276	318
GDE Vestfold	56	36	20	35,7 %	174	190
GDE Telemark	36	26	9	25,7 %	167	112
Sum totalt Sør-Øst*	369	219	125	36,3 %	206	222
Landsbasis**	3476	2339	865	26,9 %	216	234

For 2021:

Orgenhet Nivå 1 - 2021	Påtaleavgjorte saker			Gj.snittlig		
	Totalt	Ikke	Oppkla	%Oppkl	Totalt	Oppkla
Etterforskningsenheten	201	124	66	34,7 %	132	163
GDE Buskerud	47	37	8	17,8 %	273	190
GDE Vestfold	45	34	9	20,9 %	134	138
GDE Telemark	46	37	9	19,6 %	127	293
Sum totalt Sør-Øst*	339	232	92	28,4 %	151	172
Landsbasis**	2950	2082	628	22,9 %	169	203

Statsadvokatens bemerkninger

Statsadvokaten noterer seg at oppklaringsprosenten ligger noe høyere hos Sør-Øst pd enn på landsbasis, og at dette er gjennomgående for perioden 2019-2021. I distriktet ser en videre at oppklaringsprosenten varierer noe mellom de ulike GDEene, og at oppklaringsprosenten varierer også mellom de enkelte år for de ulike GDEene. For SO/BV har oppklaringsprosenten holdt seg stabil – og høy – de siste to årene. Statsadvokaten bemerker at det er positivt at distriktet som enhet holder seg over gjennomsnittet på landsbasis, men registrer samtidig svingningene innad mellom GDEene og at oppklaringsprosenten var en del lavere for 2021 enn for 2020.

Saksbehandlingstiden i disse sakene er redusert betraktelig fra 2020 til 2021, også hva gjelder for de oppklarte sakene. For distriktet samlet sett ligger saksbehandlingstiden, både totalt og for de oppklarte sakene, lavere enn på landsbasis. Men som for oppklaringsprosenten er det innad i distriktet mellom avsnittene forskjell på saksbehandlingstiden. Hva gjelder den totale saksbehandlingstiden så markerer GDE Buskerud seg i negativ retning med en betydelig høyere

saksbehandlingstid enn for de øvrige avsnittene, men for de oppklarte sakene ligger de lavere enn gjennomsnittet på landsbasis. For GDE Telemark registreres det at saksbehandlingstiden for de oppklarte sakene er over dobbelt så lang som den totale saksbehandlingstiden for enheten. Disse funnene gjenspeiler ikke tallene for 2020 for de samme enhetene.

Med en ny omorganisering vil statsadvokaten fremover ha et særskilt fokus på om det innad i distriktet vil være forskjeller mellom enhetene hva gjelder oppklaringsprosenten og saksbehandlingstiden. Det forventes – slik det ble presisert ved rapporten fra GDE inspeksjonen 2021 – at en omorganisering vil heve kvaliteten på hele arbeidet i forbindelse med disse sakene, fra initialfasen i etterforskningen, påtalestyrt arbeid ved aktiv bruk av e-plan etc og frem til saksbehandlingstiden.

6. Restanser

Tabellen under viser restanser for distriktet og orgenhet på nivå 1. Oversikten er ved utgangen av angitt år (unntatt 2022 som er pr. 1. mai)

År	Orgenhet Nivå 1	TOTA LT	0-3 MND	4-6 MND	7-12 MND	>12 MND
2019	Etterforskningsenheten	121	39	21	33	28
	GDE Buskerud	58	12	12	15	19
	GDE Vestfold	35	12	8	10	5
	GDE Telemark	20	8	6	6	
	Totalt Sør-Øst pd.	234	71	47	64	52
2020	Etterforskningsenheten	86	44	19	15	8
	GDE Buskerud	38	9	14	7	8
	GDE Vestfold	21	10	6	5	
	GDE Telemark	29	22	4	3	
	Totalt Sør-Øst pd.	174	85	43	30	16
2021	Etterforskningsenheten	128	58	22	35	13
	GDE Buskerud	42	14	6	8	14
	GDE Vestfold	30	8	12	8	2
	GDE Telemark	29	10	4	9	6
	Totalt Sør-Øst pd.	229	90	44	60	35
2022 pr. 01.05	Etterforskningsenheten	148	44	40	35	29
	GDE Buskerud	39	10	6	9	14
	GDE Vestfold	32	14	7	10	1
	GDE Telemark	18	8	2	4	4
	Totalt Sør-Øst pd.	237	76	55	58	48

Statsadvokatens bemerkninger

Det er helt nødvendig med formålsstyrt påtalestyring i flere av disse sakene. I riksadvokatens rundskriv 1/2022 pkt IV pkt 2 fremgår følgende;

"Saksbehandlingstiden har gått ned for oppklarte saker om seksuallovbrudd og mishandling i nære relasjoner i 2021. Det er et mål at saksbehandlingstiden for disse sakene reduseres ytterligere."

Det fremheves videre i samme rundskriv;

"En tidlig og formålsstyrt avgrensning av etterforskningen, herunder ved bruk av etterforskningsplaner, kan bidra til redusert tidsbruk."

Tallene viser generelt for denne sakstypen en økning av antall saker over 12 måneder, både fra 2020 til 2021 og fra 2021 og frem til 1. mai 2022. For sakene mellom 7 og 12 måneder er antallet også økt i samme tidsperiode.

Restansene skyldes slik statsadvokaten forstår det blant annet at sakene ofte skifter hender grunnet bemanning- og ressursituasjonen. Etterforskningsplaner som arbeidsverktøy blir særlig viktig i de sakene hvor det er flere etterforskere/jurister som tildeles ansvaret, hvor det er særlig viktig at påtale gir klare direktiver om hva som er nødvendige gjenstående etterforskningskritt i disse sakene.

7. Gjennomgang av sakene på de fire avsnittene FEE, Vestfold, Telemark og Buskerud

I statsadvokatens gjennomgang har vi sett på og vurdert totalt 60 saker. Det ble forut for saksgjennomgangen oversendt tallmateriale fra det enkelte avsnitt inneholdende alle saker under etterforskning pr. 1. mai 2022 og alle påtaleavgjorte saker pr. 1. mai 2022. Ved saksgjennomgangen har vi sett på 30 saker under etterforskning og 30 påtaleavgjorte saker, herunder både henlagte saker og saker hvor statsadvokaten har utferdiget tiltalebeslutning. I tillegg er samtlige dommer med frifinnelse hvor det er tatt ut tiltale etter §§ 282/283 gjennomgått. Det er etter statsadvokatens syn ikke grunnlag for å se nærmere på hva som kan være årsaken til de frifinnende dommene. For det første var det få frifinnende avgjørelser (totalt 9 avgjørelser) og for det andre så ble det frifinnelse for §§ 282/283 etter en konkret bevisvurdering. Det er ut fra domspremissene ikke grunnlag til å se nærmere på etterforskningen og kvaliteten av denne i disse sakene.

Saksgjennomgangen har basert seg på tilfeldig utvalg av materialet fordelt på de 4 avsnittene. Våre funn i sakene vil bli behandlet samlet for avsnittene slik som presentert på fagdagen 16. september 2022. Ved saksgjennomgangen var vi kjent med at politidistriktet stod foran en omorganisering av påtalejuristene. De 4 påtaleavsnittene ble avvirket den 1. oktober 2022 som følge av omorganisering.

Statsadvokaten har ved gjennomgang av sakene hatt fokus på etterforskningsplan, fremdrift i sak, koding av sak, besøksforbud og elektronisk kontroll ved kontaktforbud (OVA).

7.1 Etterforskningsplan

Ved saksgjennomgangen vurderte vi følgende **1)** er etterforskningsplanen aktiv, **2)** settes det opp hypoteser, etterforskningskritt **3)** følges disse gjennom planens fremdrift, **4)** settes det frister og er det ved brudd, notoritet og begrunnelse **5)** fremdrift etter TA er den tilfredsstillende, hvis ikke er det notoritet på hvorfor, **6)** er det spor etter aktiv styring av etterforskningen, beslutninger, positive og negative, vurdering/revurdering av hypoteser/bevistema/straffebed.

Saksgjennomgangen viser at det opprettes etterforskningsplaner i alle saker og at det er notoritet i de få tilfellene der hvor plan ikke opprettes. Etterforskningsplanen opprettes nærmest umiddelbart ved anmeldelse. Det settes ofte opp hypoteser og bevistema samt etterforskningskritt med frist knyttet til den enkelte aktivitet. Gjennomgang viser at politiet har utarbeidet gode rutiner for opprettelse av etterforskningsplan og at den nå nærmest opprettes systematisk ved anmeldelse. Allikevel synes ofte ikke etterforskningsplanen å være et tilstrekkelig aktivt og dynamisk dokument.

Ved gjennomgangen fant vi både at planens hypoteser og bevistema(er) i relativt mange saker ved opprettelse syntes å bære preg av å være standardiserte og ikke nødvendigvis tilpasset den enkelte sak. Planen synes videre etter opprettelsen heller ikke å være tilstrekkelig tilpasset nåsituasjonen. Den er i mindre grad gjenstand for revisjon ettersom tiden går, etterforskningen skrider frem og avdekker nye omstendigheter. Det synes ofte å være fravær både av spor etter eventuelle endringer i planen og vurderinger knyttet til positive og negative beslutninger i saken. Det var gjennomgående lite anvendelse av frist for ferdigstilling av etterforskningen, og i de sakene hvor vi fant frist var det manglende notoritet og begrunnelse for fristoversittelsen.

Det er i arbeidet med etterforskningsplaner avgjørende at påtalejuristen bruker planen aktivt i styringen av etterforskningen. En etterforskningsplan bidrar til å opplyse saken ved en bevisstgjøring av sakens hypoteser og bevistema/straffebed. Ved omfordeling av saker og bytte av PEL/PÅL er det lettere overta saken når en vet hva tidligere PEL/PÅL har tenkt og vurdert. Notoritet omkring de vurderinger som allerede er foretatt i saken forhindrer dobbeltbehandling. Aktiv bruk av etterforskningsplaner gir bedre faglig styring, økt kvalitet ved etterforskningen og redusert saksbehandlingstid.

Når det gjelder etterforskningsplanenes materielle innhold og hvordan den blir brukt, synes status i dag å minne om status både under inspeksjonen av avsnitt for seksuallovbrudd og vold mot barn i 2020 og de tre GDE avsnittene i 2021. Vi opplever på samme måte som tidligere at det fortsatt gjenstår noe for at etterforskningsplanen kan sies å være i tråd med gjeldende retningslinjer, jf. riksadvokaten brev av 8. november 2013 s. 2-3. Allikevel antar statsadvokaten at ved ytterligere fokus på planens innhold og en ytterligere bevisstgjøring på aktiv bruk av den, vil dette kunne bidra til at planen fyller retningslinjene ved neste tilsyn.

7.2 Fremdrift i sak

Ved saksgjennomgangen har vi sett på om fremdriften i sakene er tilfredsstillende. Det fremgår av riksadvokatens familievoldsrundskriv at høy kvalitet og god fremdrift er meget viktig i mishandlingssakene.

Det var gjennomgående god etterforskning i initialfasen, det gjøres mye innledningsvis og kort tid etter anmeldelsen. Etter den innledende fase synes fremdriften å være noe varierende. Det er hovedvekt av saker med god fremdrift, noen saker hvor fremdriften er noe lav og noen saker hvor fremdriften ikke er tilfredsstillende. I saker hvor det var gjennomført tilrettelagt avhør opplevde vi at fremdriften etter tilrettelagt avhøret i all hovedsak var tilfredsstillende.

Ved gjennomgangen fant vi i de sakene hvor fremdrift var god at det var samme påtaleansvarlig i saken fra dens start frem til påtaleavgjørelsen. Sakene bar preg av aktiv påtalestyring ved at etterforskningsplanen benyttes, hypoteser og bevisemaer settes opp, samt at beslutningsloggen i Indicia benyttes aktivt. I tillegg synes det å være gjennomgående aktiv etterforskning i sakene. Gjennomgangen viser et godt samarbeid mellom påtaleansvarlig og hovedetterforsker i de sakene hvor fremdriften er god.

For saker hvor fremdriften var noe lav opplevde vi at det etter initialfasen var flere korte avbrudd i etterforskningen. Avbrudd som ikke kunne forklares ved innhenting av ekstern dokumentasjon. Det var etterforskningskritt som skulle utføres av politiet selv, for eksempel vitneavhør, illustrasjonsmapper, rapporter, hvor det gikk noe tid mellom utførelsen av hvert etterforskningskritt, slik at fremdriften av den grunn ble noe lav. Det fremstod for oss som at etterforskningen med relativt enkle grep kunne ha vært utført fortløpende og uten opphold slik at den samlede saksbehandlingstiden hadde blitt redusert.

Ved gjennomgangen av saker hvor vi fant at fremdriften ikke var tilfredsstillende synes status for disse å være at sakene blir liggende unødig lenge uten at det skjer noe i saken. Vi fant saker som lå ubehandlet i over et år. I disse sakene synes det å være fravær av aktiv påtalestyring og det er byttet påtaleansvarlig på saken opptil flere ganger. Hvilket tilsynelatende medfører at det heller ikke ble utført etterforskning i saken i perioden uten en aktiv påtaleansvarlig. Det presiseres i denne sammenheng viktigheten av aktiv påtalestyring og viktigheten av bruk av gode etterforskningsplaner inneholdende notoritet over beslutninger som er tatt i saken slikt som nevnt under pkt 7.1. I tillegg bør det fremgå av planen hvem som skal overta ansvaret for den løpende saken dersom PÅL eller PEL får et lengre fravær eller slutter.

Et annet funn i de sakene hvor fremdriften ikke var tilfredsstillende synes å være manglende notoritet eller mangelfull notoritet omkring fremdriften. Det var saker hvor det fremstod som uklart hvorfor saken hadde blitt liggende lende. Ved enkelte saker opplevde vi at etterforskningen ikke ble prioritert på grunn av andre presserende saker, uten at det nødvendigvis var vist til i planen hvilke eller hvorfor andre saker var gitt prioritet foran. I den anledning minner statsadvokaten om riksadvokatens mål og prioriteringsrundskriv nr. 1/2022 hvor det fremgår at sakene skal gis forrang ved knapphet på ressurser. Det at sakene skal gis forrang gjelder, slik som påpekt ved tidligere inspeksjoner, uavhengig av hvilket avsnitt som i utgangspunktet er tildelt etterforsknings – og påtaleoppgaven. Det pålegger politimesteren å sørge for ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis nødvendig prioritet. Videre bør den enkelte påtalejurist sørge for notoritet og begrunnelse i etterforskningsplanen både der hvor saken må vike for annen sak, og der hvor fremdriften i saken er manglende eller lav. I tillegg minner statsadvokaten om at der hvor tidsmomentet får betydning for straffutmålingen i saken, så skal det skrives rapport om saksgang som skal følge BL.

Lang saksbehandlingstid i et fåtalls saker syntes å skyldes at en ikke fikk tak i fornærmede eller siktede. I slike tilfeller må det forsøkes tilstrekkelig å oppnå kontakt og det bør fremgå av planen

hva som er forsøkt og grunnen til at man ikke har lyktes. For de tilfellene hvor siktede kan lastet for lang saksbehandlingstid bør dette også fremgå av en politirapport i saken.

Statsadvokaten påpeker at saksbehandlingstid er en kvalitetsmarkør, jf. riksadvokatens kvalitetsrundskriv. Det må påses at det er en adekvat fremdrift i familievoldssakene og det må sørges for at ikke blir lang liggetid. I tillegg ønsker statsadvokaten å fremheve, slik som nevnt allerede nevnt, at gode etterforskningsplaner inneholdende tidligere PEL/PÅLs vurderinger i saken gjør det enklere å overta saken etter en annen. Det antas at dette vil kunne bidra til å redusere svak fremdrift særlig der hvor det har vært flere påtaleansvarlige innom saken. Vi har derfor en forventning om å finne færre saker i + 12 måneder kategorien ved neste tilsyn.

7.3 Koding av sak og subsumsjon

Gjennomgangen viser i all hovedsak riktig koding av sak slik at den gis rett prioritet innledningsvis. Videre synes subsumsjonen også i all hovedsak å være riktig også der hvor den endres underveis, med unntak av et par tilfeller. I den anledning nevnes at to voldshendelser i tillegg av gjentakende psykisk vold, kan være tilstrekkelig for å omfattes § 282. Funnene tyder på at politiet er seg bevist viktigheten av riktig koding. Det foretas gode vurderinger både relatert til koding av saken innledningsvis og til eventuell senere omkoding.

7.4 Besøksforbud

Det følger av riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008 pkt, IV.3 at påtalemyndigheten må nøye vurdere om det er grunnlag for å begjære mistenkte varetektsfengslet og om det er behov for besøksforbud, jf. straffeprosessloven § 222a. Bryter siktede et besøksforbud, skal det reageres raskt og med fasthet, og det må vurderes om bruddet gir grunnlag for pågrepelse og fremstilling for varetekt. Det bør vurderes å begjære pådømmelse av brudd på besøksforbudet, jf. straffeloven § 342 bokstav c) uten å avvente hovedforhandling i familievoldssaken.

Statsadvokaten viser også til brevet fra POD til politidistriktene av 22. juni 2022 (oppfølging av beskyttelsestiltak) hvor det understrekes viktigheten av at politimestrene sikrer at politidistriktet er tett på besøksforbudene og viser evne til å forebygge vold i nære relasjoner. Det fremgår også av nevnte brev at det forventes en umiddelbar oppfølging av det enkelte brudd på besøksforbud.

Ved saksgjennomgangen har vi sett på om besøksforbud er vurdert og om det er reagert ved brudd. Vi fant at det i all hovedsak synes som at besøksforbud vurderes og gis ved behov. Videre fant vi noen saker hvor det var brudd som var fulgt opp med pågrepelse og fengsling, samt saker hvor bruddet var tatt med i hovedforhandling i egen post. Saksgjennomgangen viste også saker hvor det ikke var reagert ved brudd. I hovedsak fant vi disse der hvor fremdriften ikke var tilfredsstillende. Vi fant ingen saker hvor besøksforbudet var pådømt før hovedforhandling i familievoldssaken.

Generelt viste saksgjennomgangen av det tidvis var manglene notoritet omkring både vurderingen av besøksforbudet og vurderingen av bruddet i etterforskningsplanen. Hvilket gjør det vanskelig for oss å vite om dette er forhold som er vurderte eller ikke i saken. I den anledning minner statsadvokaten om viktigheten av at både positive og negative beslutninger fremgår av etterforskningsplanen.

På bakgrunn av brevet fra POD av 22 juni 2022 vil statsadvokaten ved neste tilsyn ha en særlig forventning om å se at brudd på besøksforbud følges opp umiddelbart i samtlige saker og å se saker hvor besøksforbudet er pådømt før hovedforhandlingen i familievoldssaken.

7.5 Kontaktforbud med elektronisk kontroll – omvendt voldsalarm (OVA)

Påtalemyndigheten skal være en pådriver for bruk av kontaktforbud med elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm) i saker hvor dette er hensiktsmessig, jf. riksadvokatens rundskriv nr. 1/2022. Videre vises det også til riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 pkt. 5.1 hvor det fremgår at kontaktforbud med elektronisk kontroll skal vurderes i saker om mishandling i nære relasjoner, jf. riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008. Dersom kontaktforbud med elektronisk kontroll likevel ikke påstås i saker som angitt ovenfor, skal det sørges for notoritet omkring vurderingen som er gjort. Den må derfor nedtegnes og skal følge saken.

OVA er et viktig og effektivt beskyttelsestiltak da dette flytter byrden fra den voldsutsatte over til den som faktisk utøver volden. Det ble i politidistriktet i 2021 iverksatt tiltak for å heve kompetansen, hvilket statsadvokaten i sin inspeksjonsrapport av GDE fra 2021 påpekte at var positivt. Statsadvokaten hadde også en forventning om at oppmerksomheten rundt tematikken ble videreført.

Ved gjennomgang av sakene synes OVA å være vurdert i et fåtalls saker. For de fåtalls sakene hvor OVA var vurdert fant vi saker hvor det var påstått ved dom og også ilagt ved dom. Vi fant også god notoriet omkring de vurderingen som var gjort der hvor det ikke ble etterforsket opp mot OVA. I det store flertall av sakene fant vi ingen vurderinger av OVA verken i BL eller Indicia. På samme måte som ved besøksforbud blir det da uklart for oss om dette er et funn som tilsier at OVA ikke vurderes i mishandlingssakene eller om det er et funn som tilsier manglende notoritet omkring OVA i mishandlingssakene.

Det skal tillegges her at denne saksgjennomgangen ble holdt noe kort tid etter forrige inspeksjon av GDE i 2021, slik at en har kanskje ikke helt rukket å se virkningen av de tiltak som politiet satt inn i 2021. Vi vil derfor forsett å ha fokus på OVA fremover og det arbeidet som politiet gjør opp mot det.

8. Oppsummering av inspeksjonen:

Vi vil innledningsvis takke for årets tilsyn.

Vårt generelle inntrykk etter saksgjennomgangen er at distriktet har mange dedikerte og erfarne påtalejurister og etterforskere som tilstreber høy kvalitet på etterforskningen. Videre har politiet innarbeidet gode rutiner for opprettelse og bruk av etterforskningsplan, men vi ser at det fortsatt ligger et forbedringspotensial i at disse ikke er tilstrekkelig aktive, notoriske og dynamiske.

Ettersom avsnittene nå omorganiseres og det er opplyst at arbeidsstokken er i ferd med å endres, med økt antall nye påtalejurister, vil vi påpeke viktigheten av at sakene fortsatt behandles med høy kvalitet og riktig prioritering, og at fokuset på faglig kvalitet og kompetanseutvikling opprettholdes. Dette innebærer at regionene må påse at de innarbeidede rutinene samt den faglige

kompetansen videreføres, slik at det settes av tid til å jobbe videre med fagutvikling og opplæring av nye påtalejurister. Videre er det viktig at det fortsatt tilrettelegges for ordningen med integrert påtalefunksjon for et nært og godt samarbeid mellom PÅL og PEL/etterforsker. Det anses hensiktsmessig at de mest erfarne juristene og etterforskerne på dette fagfeltet fordeles jevnt i de to regionene for optimal overføring av erfaring og kunnskap. Vi håper også tilsynet og fagdagen har bidratt til økt kunnskap og bevisstgjøring på dette feltet. Vi presiserer at godt innarbeidede etterforskningsplaner vil være særlig viktig ved omorganiseringen grunnet bytte av påtalefaglig etterforskningsleder og etterforsker i flere saker. Vi minner samtidig om at påtalefaglig etterforskningsleder har et særlig ansvar for å sikre tilstrekkelig god fremdrift i sakene samt notoritet rundt etterforskningsskritt og beslutningsprosesser, jf. Riksadvokatens brev av 16.09.2021. Statsadvokaten har en klar forventning om at markørene i kvalitetsrundskrivet etterleves (Rundskriv nr. 3/2018).

Som nevnt vil vi også videre ha fokus på arbeidet med OVA og oppfølging av besøksforbud. Det vises til Politidirektoratets brev av 22.06.2022 "Oppfølging av beskyttelsestiltak (besøksforbud mm) og bruk av Min pal strasak" der det er gitt klare føringer om umiddelbar oppfølging av det enkelte brudd på besøksforbud.

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter har på bakgrunn av saksgjennomgangen i dette tilsynet, en berettiget forventning om at rutiner og fagkompetanse vil bli videreført ved omorganiseringen, og vil ha fokus på dette ved neste tilsyn.

Vi ser frem til neste tilsyn og ønsker lykke til i det videre arbeidet.

På vegne av inspeksjonsgruppa

Andreas Christiansen
Statsadvokat

Kopi:

Riksadvokaten
Politidirektoratet
Påtaleleder Kjell Johan Abrahamsen
Lena Susann Fosaas Reif
Ole Bjørn Sakrisvold
Gunn Iren Midtbø